तत्स्वरूपमपित्रिगुणात्मकमित्याह प्राकाश्यमिति ॥ १५ ॥ नतदस्तिपृथिव्यांचेत्यादिश्लोकस्यायंप्रपंचः एवमित्यादि ॥ १६ ॥ स्थावराणामतिमूढत्वात्तत्रतमस्तिर्यग्भावंआधिक्यंगतंदृश्यते राजसाःरमणीयत्वकटुम्लत्वादयःविवर्त्ततेकालेनद्रव्यांतरयोगेनपाकादिनावा सात्विकस्तुस्नेहः वह्न्यादेरुद्दीपकत्वेनप्रकाशकत्वात् ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ तमआदीनिद्वाविंशतिर

प्राकाश्यंसत्वमादित्यःसंतापोरजसोगुणः ॥ उपप्लवस्तुविज्ञेयस्तामसस्तस्यपर्वसु ॥ १५ ॥ एवंज्योतिष्षुसर्वेषुनिवर्त्ततेगुणास्त्रयः ॥ पर्यायेणचवर्त्ततेतत्रतत्रतथातथा ॥ १६ ॥ स्थावरेषुतुभावेषुतिर्यग्भावगतंतमः ॥ राजसास्तुविवर्त्ततेस्नेहभावस्तुसात्विकः ॥ १७ ॥ अहस्त्रिधातुविज्ञेयंत्रिधारात्रिर्विधीयते ॥ मासार्धमासवर्षाणिक्रतवःसंधयस्तथा ॥ १८ ॥ त्रिधादानानिदीयंतेत्रिधायज्ञःप्रवर्त्तते ॥ त्रिधालोकास्त्रिधादेवास्त्रिधाविद्यास्त्रिधागतिः ॥ १९ ॥ भूतंभव्यंभविष्यंचधर्मोर्थःकामएवच ॥ प्राणापानावुदानश्चाप्येतएवत्रयोगुणाः ॥ २० ॥ पर्यायेणप्रवर्त्ततेतत्रतत्रतथातथा ॥ यत्किंचिदिहलोकेस्मिन्सर्वमेतेत्रयोगुणाः ॥ २१ ॥ त्रयोगुणाःप्रवर्त्ततेत्यव्यक्तानित्यमेवतु ॥ सत्वंरजस्तमश्चैवगुणसर्गःसनातनः ॥ २२ ॥ तमोव्यक्तंशिवंधामरजोयोनिःसनातनः ॥ प्रकृतिर्विकारःप्रलयःप्रधानंप्रभवाप्ययौ ॥ २३ ॥ अनुद्रिक्तमनूनंवाप्यकंपमचलंध्रुवं ॥ सदसच्चैवतत्सर्वमव्यक्तंत्रिगुणंस्मृतं ॥ ज्ञेयानिनामधेयानिनरैरध्यात्मचिंतकैः ॥ २४ ॥ अव्यक्तनामानिगुणांश्चतत्त्वतोयोवेदसर्वाणिगतीश्चकेवलाः ॥ विमुक्तदेहःप्रविभागतत्त्ववित्समुच्यतेसर्वगुणैर्निरामयः ॥ २५ ॥ इतिश्रीमहाभारतेआश्वमेधिकेपर्वणिअनुगीतापर्वणिगुरुशिष्यसंवादेऊनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ३९ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ब्रह्मोवाच अव्यक्तात्पूर्वमुत्पन्नोमहानात्मामहामतिः ॥ आदिर्गुणानांसर्वेषांप्रथमःसर्गउच्यते ॥ १ ॥ महानात्मामतिर्विष्णुर्जिष्णुःशंभुश्चवीर्यवान् ॥ बुद्धिःप्रज्ञोपलब्धिश्चतथाख्यातिर्धृतिःस्मृतिः ॥ २ ॥ पर्यायवाचकैःशब्दैर्महानात्माविभाव्यते ॥ तंजानन्ब्राह्मणोविद्वान्प्रमोहंनाधिगच्छति ॥ ३ ॥ सर्वतःपाणिपादश्चसर्वतोक्षिशिरोमुखः ॥ सर्वतःश्रुतिमाँल्लोकेसर्वंव्याप्यसतिष्ठति ॥ ४ ॥ महाप्रभावःपुरुषःसर्वस्यत्वदिनिश्चितः ॥ अणिमालघिमाप्राप्तिरीशानोज्योतिरव्ययः ॥ ५ ॥

व्यक्तस्यनामधेयानि ॥ २४ ॥ २५ ॥ इत्याश्वमेधिकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतभावदीपेऊनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ३९ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ एवंचतुर्भिरध्यायैर्व्यस्तसमस्तगुणनिरूपणद्वारात्साम्यावस्थारूपमव्यक्तंप्रपंचितं इदानींमहत्तत्त्वंनिरूपयति अव्यक्तादित्यध्यायेन गुणानांगुणकार्याणां ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ सर्वतइतिगीतासुयज्ज्ञेयमुक्तंतन्महानात्मैवेतिव्यनक्ति मुख्यंतुज्ञेयमव्यक्तात्परमेवेतिज्ञापयितुं ॥ ४ ॥ ५ ॥

Digitized by Google